

Joaquim Amat-Piniella a la Manresa republicana

Joaquim Aloy

*(Conferència celebrada al Centre Cultural el Casino de Manresa,
el 2/5/2013, en el marc del centenari del del naixement de l'escriptor manresà)*

Dins d'aquest cicle de conferències sobre Joaquim Amat-Piniella, jo us he de parlar dels seus primers anys, els de la Manresa republicana, uns anys que l'Amat va viure intensament. Com a secretari de l'alcalde, com a periodista, com a escriptor, com a una persona que vivia molt de prop el que passava a la ciutat. etc. Ho anirem veient de mica en mica, però comencem pel començament.

El prestigiós metge manresà Simeó Selga i Ubach, molt amic de l'Amat, i que va ser l'alumne inscrit número 1 de l'actual Institut Lluís de Peguera, inaugurat el 1927, explicava que la majoria d'alumnes que el primer dia estrenaven el nou institut durant el curs escolar 1927/28 procedents dels diferents centres escolars de primària es coneixien més o menys tots. En canvi, a l'Amat, no el coneixia ningú. I quan li van demanar si venia de tal o qual centre, ell, davant la sorpresa dels qui escoltaven la conversa, va dir que no havia anat a cap escola.

En efecte, aquell era el primer dia que l'Amat entrava en un centre escolar. I és que havia rebut la formació a casa, en l'entorn familiar. Atesos els brillants resultats, Déu n'hi do, si en va ser, de reeixida, aquesta formació dels pares, oi? El mateix Selga afirmava que l'Amat va entrar a l'Institut "amb una maduració intel·lectual superior a tots nosaltres".

El seu pare, Joaquim Amat i Palà, un petit industrial confiter, era membre del consell directiu de l'Orfeó Manresà, un home estudiós i un dels fundadors del Centre Excursionista de la Comarca del Bages.

La seva mare era Concepció Piniella, una pintora de renom a Manresa, vinculada també a l'Orfeó Manresà, com a soprano i com a professora de la secció femenina. Tenia una extensa cultura, sobretot pictòrica i musical. Per tant, la seva influència en la formació intel·lectual de l'Amat va ser decisiva.

Els amics de l'Institut

A l'Institut, Amat fa grans amics, amistats algunes de les quals duraran sempre.

Aquelles primeres promocions del flamant Institut van ser molt brillants, eh? Fixeu-vos amb alguns dels noms:

Simeó Selga i Ubach, que tots coneixíem.

Jaume Herms Mateu, metge carismàtic d'Avinyó.

Francesc Rafat Selga, grandíssim amic de l'Amat, i qui hi mantindrà més contacte amb ell durant el franquisme.

Josep Puig Guri, cirurgià ortopèdic, que durant la guerra es va exiliar als Estats Units, es va traslladar a Mèxic, on es va convertir en el primer traumatòleg del país.

Josep Bailina Sivila. Amb qui es retrobaran a Mauthausen. Simeó Selga – amics dels dos- explicava que en trobar-se al camp van sentir “com una descàrrega elèctrica de 10.000 volts”:

- Carai, no ets l'Amat?
- Recony, si ets en Bailina!

Bailina serà un dels dos grans protectors de l'Amat a Mauthausen. L'altra persona que el salva és en Josep Arnal, el dibuixant.

Sempre que s'escau ho dic: no se li ha fet justícia a Josep Bailina Sivila, de Santpedor. Caldria fer-li un homenatge. Es mereix un monument. Ell va duplicar d'amagat els registres dels catalans i espanyols que van entrar i van morir a Mauthausen. Això va permetre tenir des del primer moment un cens molt complet dels deportats. Ell, després de l'alliberament, es va quedar a les oficines de Mauthausen un temps posant en ordre les llistes de tots els presos i atenent multitud de trucades de persones que demanaven informació, entre les quals les del mateix general De Gaulle.

Altres companys de l'Institut seran: Isidre Morros, Joan Clara, Jaume Vall, Ramon Renalias, Pere Oms Buitrago, Ramon Casulleras d'Argullol i Ramon Bacardit Camins. Alguns d'aquests amics els tornarem a trobar posteriorment

Escriptor precoç

És a la mateixa revista de l'Institut, una revista que es diu “ASSAIGS”, on Amat als 16 anys ja demostra les seves habilitats literàries. Escriu alguns contes i alguns articles sobre cinema i sobre les arts en general. Acabava de fer 17 anys i hi escriu: “seria suïcida que ens giréssim d'esquena a la contemporaneïtat”.

I comença a publicar al diari “El Dia” articles sobre Cultura i actualitat política.

Entre el juny de 1930 i el 1937, publica més de 200 articles signats dels quals 150 estan relacionats amb temes culturals i la resta amb qüestions polítiques. “El Dia” és inicialment el diari de les esquerres manresanes i s'acabarà convertint en l'òrgan d'Esquerra Republicana de Catalunya.

Amat passarà moltes hores al diari, situat al carrer de Cirera, formarà part de la redacció i, fins i tot en alguns moments, de la direcció.

I és en aquests primers articles d'“El Dia” que comença a expressar amb fermesa les seves conviccions polítiques. Unes conviccions antimonàrquiques, republicanes i catalanistes.

Nou mesos després de la dimissió de Primo de Rivera, carregava fort contra la recent dictadura: "Una dictadura durant set anys ha deixat sentir el regust de la seva fel. Ha estat una dictadura que ens ha vexat i avergonyit. Tots ens hem donat compte que trepitjava els nostres més pregons sentiments, que ens arrancava trossos de carn viva del nostre cos..."

Té 16 anys quan escriu això, eh?

La proclamació de la República

Al cap de pocs mesos, es proclama de la República. I la viu amb un entusiasme desbordant:

"Els altaveus de la ràdio criden als quatre vents i a cada moment que la República catalana és un fet. Allò d'“Ací Govern Provisional de la República catalana...” fa esborronar; són uns mots que tenen un to tan nou, un dring tan eufònic?, que hom no sap avenir-se'n. Els que aquell mateix matí encara confiaven en una dictadura militar, també es passegen, i fins tenen la gosadia de portar llacets republicans a la solapa de l'americana."

Per a ell la proclamació de la República va significar "un d'aquests moments que una empremta més fonda han deixat en mi i segurament en molta gent", fins al punt que una setmana després encara escrivia: "D'ençà que hi ha República a Espanya, d'ençà que Catalunya ha aconseguit la seva emancipació dintre el territori espanyol, sembla que hagi desaparegut del món aquell pessimisme foll, aquell malestar que duia implícit el règim liquidat. Fins fa l'efecte que la Naturalesa és més bella, que els arbres han adquirit un verd primaverall més repujat i límpid que altres vegades, que el cel està ja net d'aquells núvols foscos de les hores d'incertitud i d'angoixa."

"He pensat en una Catalunya lliure, amb tots els drets i prerrogatives que corresponen a la seva personalitat (i) amb un idioma reconegut universalment..."

L'Estatut

Visqué pletòric la visita del president Francesc Macià a Manresa, el 7 de juny de 1931, amb motiu de la sessió commemorativa de l'Assemblea de les Bases de Manresa: "entusiasme desbordat, abassegador, irresistible"- i la campanya a favor de l'Estatut d'Autonomia: Segons ell, el referèndum de l'Estatut "Seran els postres d'aquest important àpat que estan celebrant les urnes d'ençà del 12 d'abril. Estriba la diferència... que fins ara es votaven homes. Diumenge no: es votarà Catalunya!". I el poble votà massivament l'Estatut.

L'eufòria de l'Amat dels primers mesos de la República anà minvant progressivament en constatar la lentitud, els entrebancs i les retallades a què era sotmès l'Estatut. Ja sabem de què va això, oi?

I davant les veus contràries que apareixien arreu de l'Estat en contra de l'autonomia catalana, Amat es preguntava: "És que tal vegada no és sobirana i democràtica la voluntat de tot Catalunya en pes? Per què el futur de Catalunya ha d'estar precisament supeditat... al que vulguin acordar una colla de senyors completament estranys a les realitats de la nostra vida interna?".

El text final de l'Estatut, que va ser tan retallat per les Corts, li produí una gran decepció: "els veritables catalanistes, els que senten el nacionalisme (nacionalisme... , universalista, federatiu, sense gota d'imperialisme ni d'esperit bèl·lic), els que són patriotes, no poden sentir-se satisfets amb l'Estatut actual, que tirant enllà, no passa d'ésser un sinònim de descentralització minimalista;... Per això mateix cal anar més lluny, cal treballar "Catalunya endins" per significar... que el nostre poble no claudica del seu esperit, que, jove com és, no s'espanta davant dels seus enemics, que envesteix quan convé, i que té aquella prudència que li atorguen les seves tradicions i la seva idiosincràsia".

Amat escriu que la República havia significat només un triomf parcial –no pas total- del catalanisme i que calia anar molt més enllà: "fins arribar a aquell ideal d'una Catalunya ben lliure de tuteles i de controls".

Ell veia el nacionalisme, tanmateix, entès dins del marc republicà: "Hem d'ésser insubornablement republicans, més que per cap altra cosa, perquè és dintre la legalitat republicana que podrem veure acomplertes les nostres aspiracions"

Amat visqué intensament la política i la practicà. Milità a Esquerra Republicana de Catalunya, n'arribà a ser secretari a Manresa i participà en diversos mítings d'ERC, tant a Manresa com a d'altres municipis de la comarca del Bages, a vegades amb Farreras i Duran, amb Maria Casajuana, etc.

El gran Ferran Planes recorda un acte polític de l'Amat-Piniella amb Farreras i Duran a Balsareny, on aleshores vivia en Planes. Li va sorprendre agradablement la seva intervenció i va pensar "si es decantés cap a una carrera política sabria trobar allò que en diem 'trucs oratoris'". I és que l'Amat parlava del ministre de Foment de l'últim govern de la Monarquia, Juan de La Cierva, que aleshores estava d'actualitat. De la Cierva havia nascut a Mula, un municipi de la Regió de Múrcia. Amat va fer referència a una frase de de la Cierva i "va clavar un cop de puny sobre la taula" i va dir: "Això ho ha dit de La Cierva, que és un fill de .... Mula". Sorprenent, oi?

A l'Alcaldia

El desembre del 1932 Francesc Marcet fou elegit alcalde de Manresa i oferí a Amat-Piniella el càrrec de la seva secretaria personal. Marcet era el tercer alcalde republicà, després de Joan Selves i Lluís Prunés, que havien estat cridats a exercir càrrecs de responsabilitat a la Generalitat.

Per tant, Amat, des d'un lloc tan privilegiat com l'alcaldia, viurà els avatars de la vida de la ciutat i serà testimoni de l'obra que anà realitzant l'ajuntament republicà, que malgrat que va governar pocs anys, fou molt

remarcable, especialment pel que fa a la cultura, l'ensenyament, l'assistència social i les obres públiques.

Tornarem després a parlar de política i de l'alcalde Marcet. Parlem ara dels àmbits periodístics i culturals on Amat s'aboca de ple durant aquells anys. Parlem de la Revista "Ara" i sobretot del diari "El Dia"

La revista "Ara"

El 1930 –recordem que té 16 anys- impulsa i funda, amb d'altres persones d'esperit inquiet, la revista avantguardista "Ara". Hi escrigué crítiques de llibres, d'exposicions, diverses poesies. Precisament sobre poesia va escriure: "Volem redimir la poesia local. Ens repugna l'olor de floralesques rànies que fan les poesies de certs individus que han nascut, viuen i moriran en la ridícula". No podia suportar el nivell de la majoria de poesies que es presentaven als Jocs Florals d'abans.

La revista "Ara" es va publicar només entre els anys 1930 i 1931. Un dels seus protagonistes principals, a més de l'Amat, era en Josep Martí Farreres, que anys després va afirmar que la revista no amagava el seu interès pel surrealisme i propugnava una revolta total en el camp estètic".

Un cop desapareguda la revista, es va constituir la Penya Ara, que organitzà exposicions, concerts, conferències, etc., seguint els mateixos principis ideològics de la revista.

Una extensa cultura

I parlem del diari "El Dia", on l'Amat, amb els seus escrits evidencia que és com una finestra oberta al món, una persona oberta als corrents culturals innovadors, a l'avantguardisme, l'experimentació, la contemporaneïtat. Molts dels seus articles parlen de cinema –Amat n'era un afeccionat de primer ordre- i constitueixen un bon retrat de la filmografia de l'època, amb crítiques molt remarcables. Però també tracten temes de literatura, d'arts plàstiques, de teatre, de música i del món de la cultura en general. I és que, a l'Amat, li interessa tot. Amat es converteix en crític de totes aquestes especialitats i demostra posseir una extensa cultura i una gran sensibilitat per les noves manifestacions artístiques.

A Amat li preocupava el nivell cultural de Catalunya. L'agost de 1931 escrivia:

"Cal... [que] el nostre país pugui posar-se ben aviat al costat dels que senyalen i porten la capdavantera en el moviment mundial de la cultura i el progrés."

Articles de temàtica general

Amat escriu sobre cultura, política, actualitat internacional... Vegem-ne un tast dels articles que no es refereixen a Manresa:

Alemanya

"no tardarem en llegir als diaris que en aquell país, passen coses grosses". (14/10/1931).

Irlanda (Lligant-ho amb la causa catalana)

"És només amb un esperit disposat al sacrifici més valuós, com una col·lectivitat nacional pot triomfar. Els irlandesos l'han tingut inexpugnable durant més de set segles. La lluita els ha estat difícil i pesada, però l'han guanyada, degut a unes dots de constància, de voluntat, de passió, que els catalanistes hem de fer-nos nostres, tant individualment com nacionalment, si volem veure triomfant la causa de la llibertat de Catalunya".
(28/11/1935).

La independència de l'art

"Creiem sincerament en la independència de l'art. Deslligat de finalitats polítiques o d'interessos d'empresa. L'art es deu a ell mateix." (21/3/1934)

Amat tenia també les seves obsessions. Per exemple, el doblatge dels films el treia de polleguera: "I permeteu-nos, per acabar, la insistència sobre la més greu de les malalties que sofreix el cinema: el doblatge. Aquesta profanació del setè art .... No és possible acceptar una Greta Garbo o un Wallace Beery parlant l'idioma del barri de Lavapiés o el de Triana!"
(16/10/1932).

I parlant de Greta Garbo, aquí a Amat es permet fer d'endeví: "... voldríem consignar el perill de què l'actriu sueca que fins ara tant ens ha agradat, no esdevingui amb el temps una "diva". Diem això perquè ja en aquesta pel·lícula hi ha molts trossos simptomàtics" (23/09/1931). Doncs sí, es va convertir en una diva.

Dickens

"... un dels autors destinats a fer fruir una humanitat sencera o dues".
(5/12/1930)

Josep Maria de Sagarra

"... és una víctima de les facilitats que troba a escriure obres de teatre. Un drama en vers el fa en tres nits. Acte per nit".

Joan Oliver

"[ens trobem] davant d'un escriptor dramàtic perfectament dotat per a l'escena..." (13/6/1935)

Germans Machado

"Llegint els poemes d'aquests dos artistes, es treu ràpidament la sensació de què són homes lliures... dos poetes moderníssims (que) representen una de les facetes més importants de les que ofereix la literatura actual espanyola". (22/9/31)

Valle Inclán

"... s'alça sòlida i impol·luda l'austera figura de D. Ramón María del Valle-Inclán... esperit recercador, inquiet, nòmada, acuciós, anhelant, que es

reflecteix immillorablement en la complexitat del seu talent literari".(2/10/1931)

Garcia Lorca

"Poesia, la seva, d'una musicalitat deliciosa, ornat d'imatges teixides en un canemàs de ritme i de fantasia, constantment planyívoles i melangioses" (19/11/1935)

Margarida Xirgu

"protagonitza l'obra (Yerma, de Garcia Lorca) com ella solament pot fer-ho... La seva tasca és de les que no s'obliden". (19/11/1935)

Stravinsky

"... home esquifit, pà·lid, físicament vulgar, però que té grafiat en els seus llibres de música l'esperit viu, acolorit, vessant de ritme que el fa un dels cabdills d'aquest procés de revolució, de sanejament que caracteritza la nostra època". (15/6/1931)

És un petit tast. Alguns d'aquests articles es troben al web de Joaquim Amat-Piniella (www.memoria.cat/amat). I aquests i altres els podreu llegir en un llibre que està preparant el periodista Toni Mata i que publicarà l'editorial A contravent. Us recomano vivament que el compreu i que el llegiu.

Articles de temàtica manresana

El que no recollirà aquest llibre són els articles referits a Manresa i em permeto fer-ne una tria perquè vegeu com vivia l'Amat la cultura manresana.

Artistes bagencs

En general

Com a home de cultura, no es perd cap de les exposicions d'arts plàstiques que es fan a Manresa i segueix l'evolució dels diferents artistes locals.

"... A la nostra ciutat hi ha una falanx poderosa d'artistes, però s'ha de treballar perquè aquest estol es superi a si mateix i doni a Manresa el prestigi artístic sense el qual ens hem trobat durant una innumerable quantitat d'anys". (14/9/1931)

I el meravella veure una penya d'artistes treballant en unes golfes a les ordres del gran pintor Evarist Basiana:

"(he) visitat l'estudi d'un grup de pintors locals joves, que sota el nom de «Penya Art», hi ha instal·lat a unes golfes del carrer Alta Remei. Deixebles tots ells d'Evarist Basiana, treballant a l'hivern amb un fred que pela i a l'estiu sota un canícula impossible, donen una nota d'entusiasme gairebé èpic. Els noms de Vilajosana, Balaguer, Adam, Muntaner, Uró, Vilanova, etc., revelen un esperit infatigable i una bona voluntat gens corrent. Pocs d'ells han venut un quadro d'ençà que pinten, i no obstant no els veureu decaure

ni un sol moment en la seva afició a la pintura. Aprofiten totes les hores que els deixen llurs ocupacions (vespres, dies festius, etc.) per pujar a l'estudi a treballar o per agafar una tartana o per llogar bicicletes, i bo i carregats amb la tela i les pintures, sortir a cercar paisatges o racons pintorescos. Una veritable vocació". (21/7/1933)

"No em negareu que tot plegat, àdhuc les golfes on treballen, té un regust de bohèmia de Barri Llatí, certament encantador en els temps que correm". (12/5/1934)

Vegem ara què diu concretament d'alguns artistes:

Evarist Basiana

"El seu bagatge de pintor no cap en una maleta, per enorme que sigui". (13/6/1932)

Alfred Figueras

"hi ha en aquest pintor un dels valors més autèntics del nostre art local".(7/9/1932)

"Excel·lent esperit en la composició, estudi magnífic de la forma i una veritable personalitat cromàtica i lluminística. Tot això, conservant sempre aquell exponent d'escola i una pruija ineluctable de superació". (23/11/1933)

Estanislau Vilajosana

"Una de les esperances més abel·lidores de l'art, a Manresa". (1/9/1933)

Joan Vilanova

«Un dia, quan aquest dibuixant serà un vell xaruc, forçosament se li haurà de tributar un homenatge. I si llavors ha de sortir l'obra que primer haurà contribuït a la consolidació de la seva personalitat, no ho dubtem, l'obra serà «El Carrer». Un treball immens, una percepció de la vida a través del cristall de l'humor i una plenitud abassegadora». (1/10/1932)

Anselm Corrons

"Caricatura plena d'humor i de finesa. Per a ell no existeix la matusseria". (1/9/33)

Concepció Piniella

«Malgrat ésser la meva mare, puc parlar-ne d'una manera objectiva. La seva pintura obeeix a una concepció acadèmica, mediatitzada, només, per una vivesa exacerbada de color. Realitat frapant»

Després de tot el que hem llegit, no ens ha d'estranyar que celebri la constitució d'una entitat com el Cercle Artístic de Manresa.

Cercle Artístic

"Fa quatre dies, no existien més que projectes vagues i uns homes carregats d'entusiasme. Avui, tenim una entitat en marxa, assistida per un bell planter de socis, i la primera preocupació de la qual ha estat deixar-se endur per una admirable fal·lera d'organització i de treball". (28/4/1936)

La gent del Cercle Artístic té també, doncs, els seus motius per sentir-se molt a prop de la figura de l'Amat i implicar-se també en el seu centenari.

Una persona que pensava així per força s'havia d'alegrar de la creació de la Galeria Ciutat, oberta per Ramon Torra i Pujol, a qui l'Amat admirava.

La galeria Ciutat

"Tots els manresans li ho hem d'agrair i fer que en el possible l'èxit en tots els ordres acompanyi aquesta remarcable empresa". (23/11/1933)

"Amb aquest pintor [Alfred Figueras], una galeria pot començar sota uns bons auguris. De continuïtat no li'n mancarà a Ramon Torra. Ens consta. En primer lloc, perquè coneixem el seu temperament i les seves dots, en segon lloc perquè a Manresa hi ha bons pintors i finalment perquè ens veiem amb cor d'assegurar que, ben recercats, fins arribaríem a trobar unes quantes persones... que si es troben davant d'una obra d'art no sabran resistir la temptació d'adquirir-la". (23/11/33)

"l'actitud de Ramon Torra és un exemple de continuïtat certament afalagador". (15/2/1934)

I parlant d'espais expositius, també celebra que un dia el Kursaal aculli una exposició al seu vestíbul:

Hall del Kursaal per a exposicions

"... A constatar, igualment, les condicions que ofereix el hall del Kursaal per a la instal·lació d'exposicions. ¿Per què no s'habilita amb caràcter permanent? ... seria un gest que trobaria l'aplaudiment de tots els gustadors de les belles coses". (4/1/1936).

Ja us podeu imaginar la reacció d'una persona com ell quan sap que l'alcalde de Manresa, senyor Servitge, ordena que sigui retirat un quadre acceptat pel jurat perquè es tractava d'un nu femení:

"¿És possible encara que en ple segle XX, en una ciutat de la importància de Manresa, hi hagi uns representants (almenys s'ho diuen!) de la ciutat que s'esgarrifin com unes ingènues novícies davant d'una tela amb un nu femení pintat? Ja ens constava que havíem tornat enrera, però no ens crèiem que la regressió tingués també un aspecte moral, al nostre entendre més perillós i digne d'ésser vetllat que el polític. ... Senyors Gestors: No totes les dones de la ciutat són filles de Maria! No tots el homes són Lluïsos de la Cova!... S'esgarrifaran els nostres davant d'un nu, quan al Vaticà n'hi ha amb tanta abundància i en llocs tan preferents, com la Capella Sixtina? El nu té una categoria d'art universalment reconeguda i no són qui els senyors gestors per a posar la nostra ciutat en unes condicions d'excepció, amb el pretext de vetllar per uns prejudicis atàvics, explicables només en

"Joaquim Amat-Piniella a la Manresa republicana". Conferència de Joaquim Aloy.

Centre Cultural el Casino de Manresa. 2/5/2013

www.memoria.cat/aloy © Joaquim Aloy

l'estretor d'uns murs conventuals o en l'humitat d'alguna sacristia encofurnada». (5/9/1935)

També fa crítica d'exposicions de fotografia i deixa en molt bon lloc a Josep Maria Rosal, de qui fa ben poc es van recuperar aquell centenar de fotografies excepcionals sobre els enderroc d'esglésies durant la Guerra Civil.

Fotografia. Josep Maria Rosal

"J. M. Rosal ha introduït a Manresa un nou concepte de la fotografia. L'artista de la càmera, exposa unes fotos, com el pintor exposa les seves teles. Obra personal, subjectiva: obra d'art". (4/10/1934)

"...Rosal és un xicot que fa amb la màquina uns veritables prodigis. La neu, les llums, les persones, els arbres... són per al nostre fotògraf, joguines de les quals, amb una facilitat i un encert extraordinaris, extreu autèntiques obres d'art. Cal veure-les!". (6/9/1935)

De la fotografia passem a la música, on també segueix de prop els artistes locals:

Blanca Morera – Manuel Vallvé

"En sortir tothom deia que Manresa ja té una gran pianista! No hi havia ningú que no és vegés amb cor de fer pronòstics del tot favorables a la senyoreta Blanca R. Morera, pianista". (21/7/1932)

Això era el 1932 i quan l'any següent Blanca Morera fa un concert amb Manuel Vallvé escriu:

"Un recital com pocs se'n celebren en aquestes latituds.

Ara... Per què ni l'un ni l'altre surten de Manresa? Creguin-me. Manresa és una ciutat petita per a dos artistes de la categoria de Morera i Vallvé." (27/3/1933)

Josep Mª Mestre, Joan Pi i Antoni Muset

Quan es fa un concert en commemoració del 250è aniversari de naixement de Bach, parla de "Tres debuts, tres agradables sorpreses" referint-se a Josep M.ª Mestre i Miret, pianista; Joan Pi, violinista i Antoni Muset, violoncel·lista i "exemple de continuïtat i de constància en el cultiu de l'art". I afegeix: "L'orquestra, integrada en la seva majoria de músics no professionals, executà sota la intel·ligent batuta del mestre Marià Homs, el «Concert en Re» per a piano i orquestra. Disciplinada, coherent i voluntariosa ens oferí sobretot un primer i un tercer temps inoblidables". (9/7/1935)

Amb aquest interès seu d'aixecar el nivell cultural de la ciutat, Amat es demana:

¿Per què... no es constitueix amb els mateixos elements una orquestra de música de càmera..? Seria, n'estem segurs, una institució que podria col·locar ben alt el prestigi musical de la nostra ciutat.

Orquestra Simfònica de l'Agrupació de Cultura Musical de Manresa

I per això li plau tant quan es constitueix l'Orquestra Simfònica de l'Agrupació de Cultura Musical de Manresa:

"El que ara cal és prosseguir en la labor començada, encara que això costi sacrificis i molèsties... (és) aquest esperit de constància, i si cal de renúncia, el que la ciutat demana als component de l'orquestra que tan brillantment, començava ahir les seves tasques". (28/4/1936)

Cinema-Club

Ha propugnat la creació d'una Orquestra. Doncs, encara amb més raó propugnarà la creació d'un Cinema-Club a Manresa. Recordem que el cinema és la seva gran passió:

"... Des d'ara preconitzem per un club d'aficionats al cinema... Club que pel seu caràcter eminentment cultural i amercantilista podria permetre's la presentació d'obres fetes d'esquena al gros públic, que altrament no (seria) possible admirar.

De moment votem des d'aquestes ratlles per la propera constitució a Manresa del 'Cinema Club'». (25/3/1932)

I lògicament li encanta quan del Centre Excursionista de la Comarca de Bages surt un grup actiu de Cinema Amateur.

Cinema amateur

"... ens plau moltíssim que... n'hagi sorgit un grup, entusiasta i ben dotat,

De moment vagi la nostra felicitació als cineistes locals pel seu entusiasme a profit de l'art peculiar del nostre segle. I si per alguna cosa podem ésser-los útils, manin i disposin". (3/1935)

Es posa, doncs, a la seva disposició. Més endavant quan organitzen el I Concurs Manresà de Cinema Amateur critica els que usen la càmera de filmar com si fos una càmera fotogràfica.

"És, al nostre entendre, una equivocació emprar la càmera per a recollir bells paisatges, deliciosos núvols o bous ben plantats. Per aquesta finalitat n'hi ha prou amb una màquina fotogràfica, amb l'avantatge que surt més econòmic...". (29/11/1935)

I per això elogia a Josep Arola i Romo, de qui es van poder recuperar fa un temps aquells films de la República a Manresa, inclosos aquells 20 segons de la visita de Macià a Manresa.

"Josep Arola, l'autor de «Fira» (primer premi), s'ha donat compte d'aquesta necessitat del moviment en el cinema... (el seu és) un reportatge molt evocador, just de colorit i d'ambient, amb notes d'humor i de pintoresc bellament dosificades....". (29/11/1935)

El valor educatiu del cinema

I en un altre moment, parla de la importància del cinema com a valor educatiu i suggereix que l'Institut de Manresa l'utilitzi. Diu així:

«el cinema inclou una finalitat pedagògica d'una transcendència enorme...

És per això que sempre hem cregut d'una eficiència sense límits el cinema com a mitjà educatiu... que era més assequible a la intel·ligència de nois joves que totes les modulacions transcendentalistes dels professors fets a l'antiga...

... Per què l'Institut de Manresa, amb la seva empenta d'energia i vitalitat, no pot anar desseguida cap a una instal·lació cinematogràfica i desenrotllar ben aviat una tasca educativa intensíssima a base de films documentals i artístics principalment?". (12/2/1932)

Ja veuen els de Cine-Club si també tenen motius de reivindicar Amat-Piniella i d'involucrar-se en el centenari, com estan fent

Ell era assidu del Kursaal, tant pel cinema com pel teatre que hi va a veure. Hi havia una cosa del Kursaal que no li agradava gens: l'aparell de so, que, pel que sembla no era el més indicat. S'hi referia com a un "sac de gemecs" i "trasto infecte i impossible d'aguantar".

Del cinema passem al teatre. Naturalment no es perd res del que programen "Els Amics del Teatre" i els fa moltes crítiques: algunes positives, altres molt dures.

Amics del Teatre

"La Companyia Díaz de Artigas representà molt dignament «Bodas de sangre». Destaquen la labor admirable de Josefina Tàpies en el paper de mare, i la de Josefina Díaz en el rol de núvia...

... Els «Amics del Teatre» s'han fet honor a ells mateixos en presentar aquesta obra excepcionalment humana". (3/7/1933)

A vegades criticava l'actitud del públic o la feble resposta dels espectadors a algunes obres:

"Llevat dels seients més populars en els quals hi havia un públic entès i entusiasta, l'aspecte del teatre era desolador. ¿És que no hi ha res a fer amb el nostre públic? ¿On eren tots aquells senyors que es diuen tan amants de l'art i que foren capaços d'omplir el teatre cada vegada que fou representada aquella gran porqueria en vers, que es titulava «El divino impaciente»? ¿On eren aquells que van riure tan amb la enorme bajanada de «La Camisa de la Pompadour»? No podran al·legar el preu. Hauran de confessar forçosament l'atròfia de la seva mentalitat". (19/5/1934).

Duríssim. És interessantíssim veure com ja aleshores ell tenia molt clar la necessitat de formació del públic del teatre:

"En diverses ocasions hem manifestat la nostra opinió de que els "Amics del Teatre" hauria de tenir per finalitat la formació d'una cultura teatral, i no pas constituir mera diversió...

... Cal, sobretot, que prepari el públic per a rebre (les obres)". (16/2/1933)

Creiem que la cosa és clara. Si els «Amics del Teatre» tenen una sola missió i aquesta no és possible portar-la a cap, els «A. del T.» no tenen raó d'existir. No vulguem mantenir una entelèquia, un malentès, dels quals en pugui sortir perjudicat el gust al bon teatre". (9/2/1935)

Imagineu si tenen motius l'Associació Cultural el Galliner per reivindicar i fer-se seva la figura de Joaquim Amat-Piniella. Estic segur que ell s'hi trobaria fantàsticament bé al Galliner. Podria ser un assessor de luxe... Se li podria encarregar, entre altres coses, l'escola de l'espectador...

Però també seria molt crític. Segur que no ho seria tant com amb els Amics del Teatre, perquè amb el Galliner no tindria motiu. Mireu què els deia als Amics del Teatre en una altra ocasió:

"Trobem que "Els Amics del Teatre" ens han quedat a deure el "plat fort" de la temporada. Enguany no hem vist res de la categoria de "Bodas de Sangre", per exemple, i això no els ho perdonarem pas". (23/6/1934)

Tampoc no els perdonava que programessin només en castellà:

"Van cinc sessions, van sis mesos d'activitats i encara no s'ha representat cap obra catalana... no caldria canviar el nom de l'entitat ("Amics del Teatre") per «Amigos del Teatro» o quelcom per l'estil?". (9/2/1935)

Amat ha estimulat la creació d'un Cine-Club, d'una orquestra i, naturalment, d'un Ateneu. Ja el 1932 escriu:

Ateneu Popular

"... seria molt interessant que la penya "Ara" trobés l'ajuda de tots els ciutadans amants de la cultura per poder-se desenvolupar sense traves ... cap a la formació d'un futur Ateneu Manresà". (13/6/1932)

I el 1935 compartia íntegrament un article de David Torrents Caus -de POUM- que parlava de la necessitat de crear un Ateneu popular. Val la pena llegir-ne alguns fragments perquè retrata l'ideari d'Amat-Piniella en el seu vessat més social:

"... Heus ací una iniciativa ambiciosa al costat de la qual s'han de posar tots aquells que sentim la manca d'una institució d'aquesta índole en els nostres estadis essencialment populars. En aquest país, on és tan freqüent veure com els infants són trets de l'escola per entrar al taller... és d'una absoluta necessitat l'existència d'ateneus, d'instituts d'estudis, de clubs, en els quals acabi d'afaisonar-se aquell esperit jove, precipitadament transplantat, i esdevingui així aquell ciutadà apte i ben dotat per al demà...

... L'Ateneu hauria de tenir un caràcter netament cultural. Difusió entre les masses treballadores de tots aquells coneixements científics, socials, polítics, artístics, etc., que tendeixen al millorament intel·lectual, físic i moral de

l'individu i de la col·lectivitat... és immensa la tasca que una societat ben organitzada podria realitzar.

... Estem segurs que seran molts els manresans que la veuran amb simpatia i contribuiran amb el seu esforç. (a) convertir en una realitat abellidora aquest Ateneu tan necessari com prometedor.”

I l'Ateneu s'acabarà constituint ja iniciada la guerra, tenint com a secretari Francesc Perramon i tenint com a un dels membres actius al mateix Amat-Piniella.

Aquest interès per als obrers s'evidencia també en algunes col·laboracions periodístiques seves al diari. Com, per exemple, un reportatge sobre la cooperativa obrera del Forn del Vidre, que titula “Un experiment social d'envergadura” i que signa conjuntament amb el seu amic Jaume Vall Gassó:

“... (estem) meravellats de la manera com aquell grup d'obrers ha sabut reorganitzar el treball, bo i emancipant-se del seu estat de dependència als designis d'un patró. ...

Endavant, doncs, obrers de «La Moderna»! Sou protagonistes d'un experiment d'una transcendència gran en la història de les lluites socials contemporànies al nostre país. Rebeu la nostra felicitació i el nostre vot sense reserves per tal que pugueu veure coronats els vostres esforços amb l'èxit més rotund...”

Després de veure aquest tast d'articles de Manresa, no creieu que valdria molt la pena que es publiquessin?

La passió pel jazz

El jazz mereix un capítol apart. L'Amat no es perdria el concert que del Max Sunyer Trio farà ara a la sala petita del Kursaal.

El jazz va ser una de les seves grans passions. Sovint en parla en els seus escrits i el 27 d'octubre de 1932, en un acte organitzat per la penya ARA, ofereix durant 2 hores, a la sala d'actes de l'Orfeó Manresà, una conferència titulada “Música de jazz”. Les seves explicacions eren il·lustrades amb composicions de jazz interpretades per Ramir Torres i també mitjançant una gramola, cedida per la casa Casals Cardona, que anava desgranant els discos escollits per Amat.

Amat aprofità l'avinentsa de tenir un “públic nombrosíssim” per explicar els objectius de la Penya Ara i hi afirmà: “per ésser d'“Ara” cal enfrontar-se comprensivament amb el que constitueix el bategar, les inquietuds del present. Això mateix cal fer amb la música del jazz”.

La interpretació del “Happy Days” fou el colofó d'una sessió que segons un articulista havia representat “la culminació crítica de la madura joventut d'aquest popular crític”.

En diversos articles Amat-Piniella va mostrar la seva passió pel jazz. “El jazz ha obert camins inexplorats, continents d'un tresor musical immens...”, escrivia el 1933.

Més endavant, l'octubre del 1935, es fundà l'entitat Hot Club Manresa –del qual Amat era el vice-president i Ramir Torres, el president- com a filial del Hot Club de Barcelona, introductor del jazz als Països Catalans. El 1936 es creà a Manresa l'orquestra amb el mateix nom.

A vegades explica quin tipus de jazz li agrada:

“..Ens agrada el jazz primitiu, ardent; no pas aquell ple de sensibleria i destinat a les solterones cursis».

I quan visita la ciutat l'Orquestra Roland Dorsay, que ell considera “un dels millors conjunts de jazz que han vingut a Manresa” encoratja l'empresa que els ha portat: “a prosseguir en aquest esforç a profit de l'educació musical del nostre públic”.

I s'alegra de la creació d'un conjunt local i del “notable increment que va prenent a la nostra ciutat l'afició a la veritable música de jazz”.

Ja poden veure els responsables de La Peixera, el Sielu, l'Arrel i tants altres locals si tenen motius d'adherir-se i fer-se seu el vessant jazzístic d'Amat-Piniella.

Ombres al Calidoscopi

El 1933 publicà el seu primer llibre: “Ombres al Calidoscopi”, prologat pel seu amic Josep M. Planes, i que segons el mateix Amat era “un recull de retrats de personatges, encaixat en els corrents avantguardistes d'aquell moment”.

Són semblances de personatges de Manresa i del Bages com

Antoni Invers
Josep Martí Farreres
Josep M. Niubò
Ramir Torres
Joan Selves Carné
Joan Balet
Anselm Corrons
Àngel Badia
Pere Armengou
Francesc Senyal
Dr. Antoni Esteve
Francesc Marcet
Francesc Farreras i Duran
Vicenç Prat
Evarist Basiana

Planes afirma al pròleg: “Em fa l'efecte que J. Amat i Piniella no s'ha proposat altra cosa que escriure un llibre divertit. Intel·lectual honest, ha cercat el tema dintre el seu radi d'acció i de coneixença i, finalment, ha descobert que el més divertit que hi havia a Manresa era la gent. Aleshores, ha escollit entre els seus parents, amics i coneguts els que, considerats com a objectes literaris, oferien més possibilitats de desfermar la fantasia i la imaginació del poeta que J. Amat porta a dintre...”.

Potser aquest llibre –que actualment no es troba- es podria reeditar i aparèixer en la mateixa publicació dels articles sobre Manresa que demanava fa un moment. Què us sembla?

Vivint el pols de la ciutat

Ja veieu, doncs com l'Amat vivia realment el pols de la ciutat. Veiem l'Amat, escriptor, periodista, crític, ànima i engrescador d'iniciatives culturals, secretari de l'alcalde, cronista de la ciutat..

No costa gaire imaginar-se l'Amat aquella època:

Vivia aquí al costat, al carrer de Carrió, darrera mateix del Kursaal.

No es perdia res del que es feia al Kursaal. Ni als cinemes Goya ni Olímpia.

Tampoc res del Conservatori.

Passa moltes hores a l'Ajuntament i al diari El Dia (al carrer de Cirera).

Davant el Kursaal hi havia el local d'ERC, on també hi devia estar molt temps.

Com també a la biblioteca de l'Institut i a la biblioteca de la Caixa (carrer d'Àngel Guimerà).

Fent tertúlies i fent petar la xerrada amb els amics aquí al Passeig, a la Gàbia, o a fora quan feia bon temps.

Mentrestant estudia Dret, però sembla que sense pressa, va fent...

Es passejava la mar de bé per tot aquest entorn. Vivint intensament aquell moment històric.. L'Amat a la Manresa Republicana, doncs, es movia com a peix a l'aigua.

Empresonat pels Fets del Sis d'Octubre

I seguia de prop la política nacional i estatal. El novembre del 1933 l'Amat té un gran disgust, amb la victòria de les dretes a les eleccions a Corts. S'inicia un temps molt difícil per a les persones que com ell tant s'havien entusiasmat amb la República i que ara havien de constatar com havien arribat al govern els qui més l'havien combatuda i que es dedicarien, durant el període de Bienni de dretes (1934-1936), a desmuntar la seva obra més progressista dels primers anys.

L'abril del 34 Amat parlava d'unitat. Escriu al diari "El Dia": "Cal avui, la unió estreta de totes les forces republicanes... Sense personalismes, sense rancors esquifits i baixos de sostre..."

El fet que la Lliga Catalana portés la Llei de Contractes de Conreu davant el Tribunal Constitucional enfurismà un Amat-Piniella que no s'estigué de qualificar-los de traïdors i anticatalans: "*Ens hem d'acostumar a negar-li la seva condició catalanista. Ni que vingui un penediment. El mal que ens ha fet ha estat massa gros... si ens cal trobar un partit de dreta, però, abans que de dreta, català, no hi ha dubte que aquest serà Unió Democràtica de*

Catalunya que ha sabut no caure en la vergonya d'una claudicació i d'una traïdoria".

És la Unió Democràtica d'aquell temps, liderada per Manuel Carrasco i Formiguera, el nacionalisme i integritat del qual li mereixien tota la confiança. La del partit de Francesc Cambó, en canvi, gens ni mica.

El 15 de setembre de 1934, Lluís Companys inaugurà a Manresa l'obra més emblemàtica de l'Ajuntament republicà: el Grup Escolar Renaixença, una escola pública amb capacitat per a 700 alumnes i que constituïa un model dels nous corrents de renovació pedagògica.

Una de les mestres seria Maria Llaveries, que més tard es convertiria en l'esposa d'Amat-Piniella.

Tres setmanes després d'aquella inauguració solemne, s'esdevingué el fatídic Sis d'Octubre i el govern de la Generalitat fou empresonat. També foren empresonats els regidors de l'Ajuntament de Manresa i les persones més estretament lligades a les organitzacions polítiques, sindicals i institucionals catalanistes i d'esquerres. Amat-Piniella, naturalment, fou un d'ells. Tot i així, no perdia l'humor. En una carta al seu amic Isidre Morros li diu: *"fa bonic veure un trosset de cel i encara amb una quadrícula de ferro. Tot és endevinar cada dia nous secrets..."*. I no es pot estar de demanar-li: *"Explica'm coses de Manresa, dels amics i tot el que et sembli millor..."*.

L'Estatut fou suspès i els ajuntaments destituïts. Fou un temps de presó i silenci. El diari "El Dia" fou suspès fins al gener del 1935.

Intensa activitat política

El triomf del Front d'Esquerres, el 16 de febrer de 1936, comportà la constitució d'un nou govern d'esquerres, que restituí les institucions democràtiques i promulgà l'amnistia. Lluís Companys tornà a ser el president de la Generalitat, Francesc Marcet alcalde de Manresa i Amat-Piniella tornà a ocupar el càrrec de secretari particular de l'alcaldia.

Davant d'aquella nova etapa Amat es tornà a esperar però ara es mostrà molt més caut. Afirmà que aquell 16 de febrer havia estat un segon 14 d'abril i exigia a les esquerres que evitessin "d'una manera absoluta la recaiguda en els errors, en les desavinences intestines, en els personalismes, que durant el primer bienni conduïren a la desfeta de l'obra republicana..."

L'activitat política desplegada per Amat durant la campanya electoral continuà essent intensa durant aquest període. En un document localitzat a l'Arxiu de Salamanca, veiem que en una assemblea de "socis" d'ERC celebrada a Manresa Joaquim Amat-Piniella i Josep Martí Farreras foren elegits delegats d'ERC a la capital de Bages per assistir al Congrés Nacional del partit que s'havia de celebrar poc després a Barcelona.

El salvament de la Seu de Manresa

Fracassada la revolta militar a Catalunya, el 19 de juliol del 1936, el poder real passarà a mans dels comitès revolucionaris. El Comitè Revolucionari

Antifeixista de Manresa, s'instal·la aquí on estem ara, al Casino de la ciutat, fins aleshores "Casino dels senyors" i des d'aquí dirigeix la vida política i econòmica del municipi, mentre que l'Ajuntament restà com a simple convidat de pedra. També aquí s'empresona a nombrosos manresans i des d'aquí se'ls porta a la presó de Manresa o en alguns casos a ser executats.

Aquesta nova situació lògicament afectà de ple també a Amat-Piniella, com a secretari que era de l'alcalde. Les decisions importants les prenia el Comitè i la majoria de vegades aquestes decisions eren del tot contràries a la política del mateix Ajuntament, el qual intentava d'oposar-s'hi rotundament. És així, per exemple, que el Comitè, a causa del seu anticlericalisme i a la pressió fortíssima de les bases sindicalistes, acordà enderrocar set esglésies de la ciutat de Manresa, amb l'objectiu de donar feina als obrers que es trobaven a l'atur.

Les autoritats municipals, les entitats i diverses personalitats manresanes decidiren de concentrar tots els esforços en intentar salvar com a mínim la basílica de la Seu de Manresa, que també volien enderrocar.

L'alcalde Marcet i Amat-Piniella, protagonitzaren un capítol molt remarcable en l'intent d'impedir l'execució d'aquesta sentència ja dictada. L'alcalde, fent pública una carta a la premsa local on s'oposava contundentment a la demolició de la Seu, carta que rebé tot seguit el suport de múltiples entitats culturals que fins aleshores no havien gosat dir res. I Amat-Piniella, inspirant -si no redactant- aquesta carta i, a més a més, junt amb d'altres intel·lectuals manresans, visitant personalment els membres del Comitè Revolucionari, aquí al Casino, per intentar fer-los canviar d'opinió i aturar el previst enderroc de la basílica.

Aquestes i moltes d'altres gestions realitzades, tant des de Manresa mateix com des de la Generalitat, contribuïren a evitar que, finalment, les organitzacions sindicals decidissin enderrocar la Seu. Només desmuntaren el campanar i algunes parts annexes d'escàs valor artístic.

D'aquesta època de guerra apareixen poquíssims articles d'Amat-Piniella al diari "El Dia". Tot i així, es defineix clarament sobre el moment revolucionari i afirma que (els primers temps de la República) va ser "una equivocació gravíssima" no haver fet una profunda transformació social "en el sentit d'extirpar els privilegis del capitalisme feudal, del militarisme i de l'església, obstacles amb els quals ha topat la democràcia...". Per això propugna "un ordre realment republicà i avançat" i un moviment entre les forces del proletariat i de la petita burgesia que "porti a cap el redreçament de la nostra personalitat col·lectiva i l'establiment d'un règim politico-econòmic avançat i progressiu". Finalment insisteix que cal anar "ben units per a la més gran contundència i eficàcia de la lluita contra el feixisme".

Escola Popular de Guerra. Front de guerra.

La guerra continuava i Amat-Piniella l'octubre del 1936 estudià a l'Escola Popular de Guerra de la Generalitat. Allà va coincidir amb el seu amic Ferran Planes. I allí coneixerien en Pere Vives. Amat, Planes i Vives es tornarien a retrobar a França després de la guerra i conviuran les penalitats

de l'exili. Amat i Vives seran deportats a Mauthausen i el darrer morirà fruit d'una injecció de benzina al cor.

Al començament hem dit que Amat tenia grans amics. Alguns des de la seva època a l'Institut Lluís de Peguera. La guerra els dispersa. Lluny de casa intenten connectar-se, saber com els va a cadascun d'ells. Aleshores no existien ni els mòbils ni el Facebook i era molt difícil. Curiosament tenen un gran interès per saber què passa a Manresa.

Unes cartes facilitades per la família d'Isidre Morros, un dels amics de l'Amat, ens ho retraten. Hi apareixen els següents amics:

Jaume Vall Gassó: igual que Amat-Piniella, era treballador de l'Ajuntament de Manresa i estava empresonat pels Fets del Sis d'Octubre i que també va anar a l'Escola Popular de Guerra.

Joan Clara Vinyals
Ramon Renalias Sabartés (va a Llevant i Andalusia)
Isidre Morros Altés
Ramon Bacardit Camins

Veiem alguns dels paràgrafs d'aquestes cartes dels amics dispersats:

Carta de Jaume Vall a Isidre Morros (30/7/37)

"La Desmembració de la "colla" veig que es total. ..

En la meva carta anterior vaig oblidar-me de dir-te quelcom de l'amic Clara. Efectivament està al mateix sector i en el mateix batalló. Ara com que tenim 15 dies de descans a la 2ª línia ens hem tornat a retrobar amb ell doncs fins ara hem estat distanciats un bon tros. Amb la present van unes lletres d'ell.

En Renalies i Bacardit veig que ja els tenim localitzats. La incògnita es el gran Amat. On deu ésser l'Amat? Fa almenys 3 o 4 mesos que no sé completament res d'ell. Ens està resultant un artiller fantasma".

Carta de Ramon Renalias a Isidre Morros

M'agradaria que si et fos possible em donessis notícies del Vall i Clara, car fa molt de temps que no he tingut notícies d'ells. De totes maneres suposo que no els hauria esdevingut res de mal.

També m'agradaria saber coses de política local i dels amics de per aquí.

Saluda en [Francesc] Marcet i tots els amics que vulguis .

El 5 d'octubre de 1937 un dels amics de la colla, Jaume Vall, mor al front de guerra. La notícia produeix la natural commoció a la resta del grup".

Carta de Renalias a Isidre Morros (28/10/37)

"Amic Morros,

La teva carta em va venir a continuació d'uns diaris que em varen remetre de casa, en els quals hi vaig llegir la nova de la mort d'En Vall.

Ja pots comptar l'efecte que m'ha produït. Únicament he de dir-te que no tinc ni ganes de parlar-ne. Acabo d'escriure a l'Amat i el Clara, i en totes dues cartes m'he posat de mala llet...

M'agradaria saber coses de Manresa. Suposo que deu passar quelcom interessant i divertit. Si aquests dies únicament he tingut cartes tristes ara en voldria rebre alguna d'alegre. Te'n pots fer càrrec.

Si tens manera de fer-me arribar un paquet amb els diaris que parlen d'en Vall t'ho agrairé força."

La darrera carta d'aquest capítol és del mateix Amat, des del front de guerra".

Carta d'Amat-Piniella a Isidre Morros (8/2/1938)

"...Què saps de la gent del front? De l'únic que periòdicament obtinc notícies és d'en Clara. Els altres estan més amagats que la punyeta. No els trobo per enlloc".

I també escriu:

"Fa una temporada, sobretot, que... les passo molt putes. Però, exactament com tu i com la resta dels companys que m'escriuen, tinc fe en el demà, i espero que aquest sacrifici que ara fem no serà debades".

Final

L'Amat en aquells moments no es podia pas imaginar què li vindria al damunt:

- la pèrdua de la Guerra
- la victòria de l'exèrcit franquista que imposaria una dictadura molt més brutal que la de Primo de Ribera que ell havia denunciat en aquell article del 1930
- l'exili, el seu i el de milers i milers de persones (entre ells, els seus companys d'Institut, Josep Bailina i Josep Puig Guri)
- la seva deportació a Mauthausen i l'estada al camp durant 4 anys i mig
- el retorn a Catalunya, el 1946, però amb la impossibilitat de tornar a la seva Manresa. Imagineu-vos el drama que això li havia de comportar.
- la pèrdua i dispersió de molts dels seus amics
- l'ostracisme

- l'ambient asfixiant i la grisor absoluta, insuportable i inacabable del franquisme

- el tancament amb pany i forrellat d'aquella finestra oberta al món, dels anys 30

Totes aquelles il·lusions, tots els seus ideals de llibertats nacionals i socials, estroncats. Tota aquella vitalitat que portava a dintre, impossible d'expressar-se.

Què hauria pogut donar de si Amat-Piniella en el camp cultural, literari, fins i tot, polític, en una situació de normalitat! Segur que moltíssim. A Manresa i a Catalunya.

Com li va canviar la vida la guerra, Mauthausen i la dictadura franquista!

Per a més inri, quan el 1960 va venir a signar llibres, el falangista Fernando Pastor el va fer fora. A l'Amat, que ja veieu tot el que havia fet per Manresa durant els anys de la República! Com el devia ferir en el més íntim dels seus sentiments que algú li digués que no era ben rebut, que no el volien a Manresa!

L'Amat va morir jove, als 60 anys, un any abans de la mort de Franco. Fins i tot amb això va estar de pega. No va poder veure la recuperació de les llibertats i les institucions democràtiques.

L'únic que podem fer nosaltres ara és homenatjar-lo, recordar-lo, agrair-li la seva tasca, el seu testimoni, llegir les seves obres i donar a conèixer la seva figura i els principis i valors que simbolitza i dels quals mai no va claudicar.